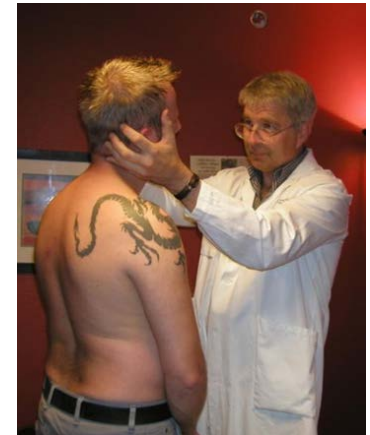

Hälsosam yrkesdebut

Medicinska kontroller i arbetslivet

Marie Lewné
Med.dr
cert. yrkeshygieniker
marie.lewne@sll.se

Allan Toomingas
Docent
leg. läkare, leg. psykolog
allan.toomingas@ki.se

Varför behövs medicinska kontroller

- **Vissa särskilt riskfyllda arbetsuppgifter måste utföras i samhället**
- **Rimliga riskreducerande åtgärder är ej tillfyllest**
 - Riskfria produktions alternativ finns ej el är orimligt dyra/komplicerade etc
 - Riskreducerande åtgärder vid källan finns ej el är orimligt dyra etc
 - Personlig skyddsutrustning finns ej el är otillräckliga
- **Alla individer kan/bör ej utföra sådant riskfyllt arbete**
 - Visst arbete måste därför ske vid förhöjd risk för ohälsa/skada
 - **Individer med särskild känslighet för risken eller bristande förutsättningar bör ej utföra arbetet**

Syftet med medicinska kontroller

- **Skydda individen från att drabbas av ohälsa/skada**
 - Genom att identifiera känsliga individer, upptäcka begynnande ohälsa, ge råd
- **Skydda omgivningen från att skadas om individen fallerar**
 - Arbetskamrater, passagerare, medtrafikanter, hjälpbehövande m.fl.
 - Genom att säkerställa att individen kan utföra arbetet
 - Fysiska o mentala förutsättningar (förmåga, kapacitet)
 - Obs - handlar inte om kunskaper, skicklighet, effektivitet eller dyl.
- **Ofta både och**

Vad är medicinska kontroll

Hälsokontroll under behörig läkares ledning, bla vissa skolläkare

Anpassas efter yrke, tex byggnadsarbetare/vibrationer, bussförare, polis

- Läkarintervju, läkarundersökning
- Sjuksköterskekontroll, frågeformulär
- Provtagning
 - Funktionstester, tex syn, hörsel, kondition
- Information om tecken på begynnande ohälsa
- Rådgivning om risker och hur arbeta hälsosamt
- **Bedömning av lämplighet för arbetet – ev Tjänstgöringsintyg, Förarintyg el motsv.**
 - Tjänstgöringsintyg = får inte sysselsättas med arbetsuppgiften.

-Före påbörjat arbete, ev. redan i skolan tex inför praktik

-Periodiskt återkommande under yrkeslivet

Kan bli yrkeshinder

Yrkesprogrammets riskyrken – bland alla 53 inriktningar¹

- **Vid 32 inriktningar med 19% av eleverna, kan krav på medicinsk kontroll bli aktuellt.**
- **Vid 12 inriktn. med 10% av eleverna kan krav på Tjänstgöringsintyg el motsv. bli aktuellt.**
-
- Vid 13 inriktningar med 35% av eleverna, bedöms förhöjda risker finnas att många tidigt drabbas av arbetsskada i det framtida yrket.
 - Vård & omsorg
 - Bygg & anläggning (husbyggnad, mark & anläggning)
 - VVS
 - Fordon & transport
 - Naturbruk (djurhållning, skog)
 - Hantverk (frisör mfl)
 - Restaurang & livsmedel (Kök & servering)
 - Musik

1) Gäller yrkesgymnasier i Stockholms län 2014 med tot. ca 21.000 elever

Myndigheter med krav på hälsa och funktionsförmåga i arbetet

- **Arbetsmiljöverket** Medicinska kontroller i arbetslivet
- **Transportstyrelsen** Medicinska krav för yrkesverksamhet inom vägtrafik, sjöfart, järnvägs- och flygtrafik
- **Rekryteringsmyndigheten** Polis, Kriminalvård, Tull, Försvarsmakten

Övriga

- Strålskyddsmyndigheten
- Livsmedelsverket

Arbetsmiljöverkets förordningar

- **Medicinska kontroller i arbetslivet**
- **Andra**
 - Minderåriga (=under 18) Obs vissa förbjudna arbeten
 - Arbete med försöksdjur
 - Artificiell optisk strålning
 - Arbete vid bildskärm
 - Buller

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

TI = Tjänstgöringsintyg; Period= Periodiskt återkommande

- **Yrken där man exponeras för fibrosframkallande damm TI - Period**
 - Byggnadsarbetare, renoverare/rivare (asbest, kvarts)
 - Stenhuggare, betongarbetare (kvarts)
 - Gjutare, blästrare (kvarts, eldfasta keramiska fibrer)
 - mfl

- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**
 - Lungsjukdom/nedsatt lungfunktion (astma, KOL, m.fl.)
 - TBC

 - Rökning ökar risken

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

TI = Tjänstgöringsintyg; Period= Periodiskt återkommande

- **Yrken där man exponeras för bly eller kadmium** **TI - Period**
 - Målare, plåtslagare, renoveringsarbete (borttagning av gammal rostskyddsfärg)
 - Elektronikåtervinning
 - mfl

- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**
 - Njursjukdom, nedsatt njurfunktion
 - Blodsjukdom

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

TI = Tjänstgöringsintyg; Period= Periodiskt återkommande

- **Yrken som ställer stora krav på fullgod hälsa & arbetsförmåga**

- Rök-/kemdykare (brandman)

TI - Period

- Dykare

TI - Period

- Höjdarbete i master & stolpar (el, tele, radiokommunikation)

TI - Period

- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**

- Hjärt-/kärlsjukdomar

- Lungsjukdomar/skador (astma, KOL)

- Blodsjukdomar, anemi

- Diabetes

- Kraftig övervikt

- Neurologiska sjukdomar, epilepsi

- Nedsatt rörelseförmåga/muskelstyrka

- Nedsatt syn, hörsel, balans

- Neuropsykiatriska sjukdomar

- Svåra psykiska problem

- Beroende/missbruk

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

TI = Tjänstgöringsintyg; Period= Periodiskt återkommande

- **Yrken där man exponeras för härdplaster**

- Stor mångfald yrken (tillverkning, reparation/service)
- Billackerare, båtbyggare
- Byggnadsarbetare, målare, relinings arbetare
- Tandläkare, tandtekniker, nagelterapeuter, ögonfransförlängare

TI - Period (vissa)

- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**

- Lungsjukdom (astma, KOL)
- Allergi, överkänslighet
- Eksem

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

Period= Periodiskt återkommande

- **Vibrationsexponerande yrken** (arm-/hand el helkropp) **Period**
 - Byggnadsarbetare, betongarbetare, elektriker, snickare mfl
 - (Bil-)verkstadsarbetare, tex mekaniker, plåtslagare, lackerare mfl
 - Stenhuggare, trädgårds- el anläggningsarbetare
 - Tandläkare, tandtekniker
 - Fordonsförare, spec. terränggående
 - mfl

- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**
 - Kärleksjukdomar ("vita fingrar")
 - Inflammatoriska sjukdomar (reumatisk sjukdom)
 - Diabetes, sköldkörtelsjukdom
 - Svåra rygg-/nackbesvär
 - Nervsjukdomar
 - Köld-/brännskada på händerna
 - Medicinering (vissa)

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Medicinska kontroller enl. Arbetsmiljöverket

Period= Periodiskt återkommande

- **Nattarbete** – Även vid skiftarbete som omfattar natt **Period**
 - Transport (långtradare, tåg, flyg)
 - Sjukvård
 - Hotell/restaurang
 - Bageri
 - Nyhetsmedia
- **Medicinska förhållanden som kan vara hinder**
 - Diabetes
 - Svårhanterade kroniska sjukdomar
 - Psykiska sjukdomar
 - Substansberoende, missbruk

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Transportstyrelsen

Yrken med krav på förarbevis el liknande

Periodiskt återkommande tester av hälsa & förmåga

- Fordonsförare (buss, lastbil, taxi)
- Järnvägspersonal (lokförare mfl)
- Sjömän (sjöbefäl, matroser)
- Flygpersonal (piloter, flygledare)

Medicinska förhållanden som kan vara hinder

- Diabetes
- Epilepsi
- Hjärt-/kärlsjukdomar
- Nedsatt syn/färgseende, hörsel
- Psykiska besvär/sjukdomar, ADHD
- Substansberoende/missbruk
- mfl

Speciella medicinska förhållanden att beakta vid yrkesval

Rekryteringsmyndigheten

Polisväsendet Försvarsmakten

Många sjukdomar/begränsningar påverkar möjligheten att bli anställd.

Liksom krav på personliga egenskaper , tex mognad, lyhördhet, ansvarstagande

Periodiskt återkommande tester av funktionsförmåga mm

Medicinska förhållanden som kan vara hinder

- Hjärt-/kärlsjukdomar (hjärtfel, nedsatt fysisk arbetsförmåga)
- Lungsjukdomar/skador (astma, KOL)
- Blodsjukdomar, anemi
- Diabetes
- Kraftig övervikt
- Neurologiska sjukdomar, epilepsi
- Nedsatt rörelseförmåga/muskelstyrka
- Nedsatt syn, hörsel, balans
- Neuropsykiatriska sjukdomar (ADHD)
- Svåra psykiska problem, substansberoende/missbruk
- Behov av kontinuerlig medicinering
- Födoämnesintolerans tex gluten, laktos

Ekonomiska villkor vid arbetsskada eller vid behov av yrkesbyte - omskolning

- **Den drabbade får ofta(-st) själv bekosta sin omskolning**

Mer information om myndigheters medicinska krav på yrkesutövare

- Arbetsmiljöverket
 - Medicinska kontroller i arbetslivet AFS 2005:6
 - Minderåriga AFS 2012:13
 - Arbete med försöksdjur AFS 1990:11
 - Artificiell optisk strålning AFS 2009:7
 - Arbete vid bildskärm AFS 1998:5
 - Buller AFS 2005:16
- Transportstyrelsen
 - Fordonsförare (buss, lastbil, taxi) TSFS 2010:125
 - Järnvägspersonal (lokförare mfl) BV-FS 200:4
 - Sjömän (sjöbefäl, matroser) TSFS 2009:3
 - Flygperson (piloter, flygledare) LFS 2008:28
- Rekryteringsmyndigheten
 - Polisväsendet <http://www.rekryteringsmyndigheten.se/>
 - Försvarsmakten <https://polisen.se/Kronoberg/Bli-polis/Ansokan/Antagningskrav/>
HKV 2012-01-19 22 800:50252 Bilaga 1
- Strålskyddsmyndigheten SSI FS 1998:6
- Livsmedelsverket LVFS 1996:36

Sammanfattning

- **Många yrkesgrupper berörs av medicinska krav från myndigheter inför start och fortsatt yrkesverksamhet**
- **Reglerna gäller i många fall redan under utbildning / praktik**
Rektorn är då ansvarig
- **Medicinsk studie- och yrkesvägledning kan underlätta lämpligt studie- och yrkesval**
- **Yrkesbyte/omskolning är kostsamt**
- **Vanliga hinder**
 - Allergier/överkänslighet i huden
 - Astma, KOL/överkänslighet i luftvägar el andra lungsjukdomar
 - Hjärt-/kärlsjukdomar
 - Diabetes, neurologiska sjukdomar
 - Nedsatt syn el hörsel
 - Psykiska begränsningar/sjukdomar, ADHD
 - Substansberoende/missbruk

